

пов'язаних із технічним забезпеченням, оцінюванням результатів та плануванням діяльності.

Список використаних джерел

1. Войтович О. П., Костолович М. І. Методика впровадження проєктів у шкільний курс географії. *Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи* : збірник наукових праць. Рівне : Видавець О. Зень, 2020. С. 3–5.
2. Ковальова К. І., Нападовська Г. Ю. Метод проєктів як засіб модернізації навчально-виховного процесу з географії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки*. 2015. №2. С. 113–118.
3. Hryshko S.V., Levada O.M., Nepsha O.V., Koval D.O. Theoretical and methodological foundations for organising students' environmental project activities in school geography courses using distance learning and learning management systems. *Cross-disciplinary studies in science, innovation and social development*. Vol. 7. Monograph. Prague: Publishing house Education and Science s.r.o., 2026. pp.85–95.
4. Поручинська І.В., Поручинський В.І., Слащук А.М. Використання методу проєктів на уроках географії. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 3 (21) С.878-887. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-878-887](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-878-887)

ІННОВАЦІЇ У ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ

Мамчур Ольга Ігорівна

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
olga.mamchur@lnu.edu.ua

Динамічні зміни в системі глобальної освіти та стрімкий розвиток географічної науки зумовлюють необхідність переходу від традиційних моделей навчання до інноваційних стратегій. Актуальність дослідження зумовлена потребою модернізації географічної освіти, зокрема у закладах загальної середньої освіти. Географічна освіта сьогодні виступає не лише джерелом знань та умінь про земний простір, а й фундаментом для формування критичного мислення, географічної грамотності, розвиток географічної свідомості; переосмислення ролі географії у національному і патріотичному вихованні та ін. При цьому критично важливим стає врахування тенденцій міждисциплінарності та адаптація матеріалу до психолого-педагогічних особливостей сучасних учнів (можливо, майбутніх студентів-географів, економістів, природоохоронців тощо).

Посилюють потребу інновацій і запити Нової української школи (НУШ) до географічної шкільної освіти, а саме: важливість компетентнісного підходу [4, 5], розвиток «м'яких навичок» (soft skills) та створення нового освітнього

середовища потребують розробки та впровадження ефективних методично-організаційних та технічних інновацій (поширення геоінформаційних систем (ГІС), та методик STEM/STEAM) задля посилення дослідницької компоненти навчання. Управлінські та соціальні виклики потребують інновацій в менеджменту освіти, які сприяють синхронізації академічної підготовки учнівства і студентства з вимогами ринку праці через стратегічне проєктування та гнучкі освітні траєкторії.

Особливої гостроти тема набуває через необхідність розробки дієвих механізмів подолання освітніх втрат, спричинених війною, що вимагає впровадження дистанційних та змішаних форм навчання, здатних забезпечити високу якість знань навіть у кризових умовах.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація ключових груп інновацій у географічній освіті (змістових, методичних, технічних та управлінських) для визначення ефективних механізмів підвищення якості навчання.

Інновація в освіті – це створення, запровадження ідей, нововведень у вигляді контенту (змісту навчальних матеріалів, завдань, методичної літератури, карт тощо), методик, технологій, управлінських рішень в навчальний і виховний процес, що сприяють розвитку якості й ефективності навчання й викладання.

У «Концепції розвитку педагогічної освіти» [6] зазначено, що оволодіння інноваціями забезпечує конкурентоспроможність педагогічного працівника на ринку освітніх послуг, підтверджує його професіоналізм і майстерність, «особисту відповідальність за власний неперервний професійний розвиток, налаштованість на сприйняття нового, здатність до особистого творчого розвитку, інноваційних пошуків і відкриттів». Набуття педагогічними працівниками компетентностей та особистих здатностей у тому числі, в технологіях електронного навчання, медіаграмотності, інформаційної та кібербезпеки, є необхідною умовою їх безперервного професійного розвитку [6].

Виділимо головні групи інновацій у географічній освіті [3]. За суттю інноваційні ідеї, процеси, впроваджені у освітній процес у шкільній географії варто розглядати з точки зору інновацій змісту, методики й організації навчання, технічних інновацій й управлінських інновацій.

Перша група стосується інновацій змісту. Важливим є створення якісних і сучасних навчальних матеріалів (різного роду). Слід не лише інтегрувати в програму найсучасніші досягнення географії (враховуючи обидві сфери – від природничої та суспільно-географічної, що є базовою особливістю географії як шкільної навчальної дисципліни серед інших), а й зважати на тенденцію до міждисциплінарності. Не менш важливо «налаштувати» структуру дисципліни і психологію сприйняття учня (згідно вікових, індивідуальних особливостей тощо): правильно розставити акценти, обрати оптимальну послідовність тем та виділити достатній часовий ресурс. Інновації змісту географічної освіти варто, зокрема, згрупувати за такими характеристиками [3]: за тематикою (згідно з

науковими напрямками географії); за просторовим рівнем об'єкта вивчення географії (глобальний рівень; макрорегіональний (субмакрорегіональний); національний; регіональний; локальний) [4]; за освітніми рівнями (початкова, середня, вища освіта; інформальна; неформальна). Неформальна освіта зараз — недостатньо поширена для учнів середнього-шкільного віку.

Сучасне переосмислення ролі географії в системі загальної середньої освіти зумовлює її трансформацію з описової дисципліни на реальний фундамент національно-патріотичного виховання та формування громадянської відповідальності; і україноцентричного викладу навчального матеріалу, поширення тематики про діаспору, українство як глобальний феномен. У часи глобальних та геополітичних викликів географічна компетентність виходить за межі зазубрювання номенклатури, стаючи основою для глибокого розуміння власної держави, соціокультурного коду, потенціалу і стійкості України.

Методично-організаційні інновації (друга група) стосуються використання у навчальному процесі головних методик, технологій навчання, що застосовуються при певних умовах організації навчання (тому вони розглядаються у групуванні). Їх можна згрупувати за такими характеристиками:

- за місцем навчання (авдиторні/позаавдиторні, в. ч. інновації польових досліджень);
- за способом навчання (офлайн (очна форма); дистанційне; змішане);
- за застосуванням методом, підходом, педагогічною технологією, що переважає на занятті (системі занять).

Завдяки дидактично виваженому переліку методів і прийомів на заняттях, чи під час неформального й самостійного навчання, також адаптованому темпу викладання, навчання може перетворюється з механічного запам'ятовування фактів на процес глибокого розуміння географічних об'єктів, процесів, відношень. Це сприяє розвитку критичного мислення учнів та здатності застосовувати отримані знання для розв'язання практичних завдань у динамічному середовищі сучасного світу, на чому, зокрема, зацентровано у підходах Нової української школи.

Технічні інновації у шкільній географії, що загалом поділяються на дві підгрупи – програмне забезпечення та матеріальні інструменти, є надзвичайно різноманітні й посилюють ефекти новизни двох перших груп.

Управлінські інновації (інновації менеджменту) в географічній освіті враховують особливості навчання географії (у формальному та неформальному підходах та ін.), трансформуючи традиційне адміністрування у стратегічне проектування сучасного освітнього середовища. Вони передбачають не лише впровадження новітніх технологій, а й перехід до гнучких моделей організації навчального процесу, зокрема розробку індивідуальних освітніх траєкторій, розвиток інтегрованих курсів й міждисциплінарних проєктів та створення систем моніторингу, що дозволяють оцінювати не лише теоретичні знання учнів / студентів. Вони сприяють синхронізації академічної підготовки з динамічними вимогами сучасного ринку праці та науковими стандартами.

Розвиток географічної освіти у школах в сучасному світі містить ряд

інноваційних аспектів, які сприяють покращенню якості навчання та збагаченню знань учнів. Серед головних методично-організаційних інновацій слід розвивати такі: посилення геоінформаційних (зокрема, використання географічних інформаційних систем (ГІС) й картографічних компетенцій; застосувати дистанційні та віртуальні технології: завдяки розвитку віртуальної реальності та онлайн-навчання, учні можуть відвідувати віртуальні географічні подорожі, досліджувати географічні об'єкти та явища безпосередньо з класу; застосування (в міру) ігрових методик в навчання – додатків та ігор з географічною складовою, що сприяє зацікавленості учнів і полегшує процес засвоєння знань; посилювати дослідницькі методи навчання, розвивати проєктні технології в географії, що сприятиме застосуванню теоретичних знань на практиці, поширення STEM/STEAM компетенцій в географії, а головне – розвиватиме географічне мислення й популяризуватиме географічні знання.

Інновації в географічній освіті мають сприяти формуванню дієвих механізмів подолання освітніх втрат [1], що мають комплексні причини, особливо посилені воєнними викликами, що безпосередньо позначається на рівні знань студентів закладів вищої освіти.

Розробка та систематизація інноваційних підходів у шкільній географічній освіті є стратегічно важливим завданням для підготовки фахівців, здатних ефективно реагувати на виклики сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Гудзеляк І.І., Котик Л.І., Біланюк В.І., Мамчур О.І. Діагностика освітніх втрат студентів-географів в умовах дистанційного навчання. *Вісник науки та освіти*. 2025. №1 (31). С. 1054-1071.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник наук.-метод. праць*. За заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
3. Мамчур О. І., Котик Л. І. Інноваційні аспекти розвитку географічної освіти. *«Вісник науки та освіти»*: журнал. 2023. № 8(14) 2023. С. 644-658.
4. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Суспільно-географічні дисципліни: роль у формуванні професійних компетентностей. *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка*. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп». № 1. Вип. 40. 2016. С. 73-81.
5. Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Формування системи суспільно-географічних знань в процесі викладання у вищій школі. *Міжнародний науковий вісник : збірник наук. праць*. Ред. кол.: І.В. Артьомов (голова) та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. Вип. 2(9). С. 254-266.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» № 776 від 16.07.2018 р. Доступ: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.